

Studieplan for Skapende yrkesutøvelse ved NTNU 2007 bygger på den tidligere "Plan for universitetsutdanning i Skapende yrkesutøvelse" godkjent ved Universitetet i Bergen i samarbeid med NTNU og KTH (Stockholm) i oktober 2002. Denne planen utfyller planen av 2007 på noen punkter og er gjengitt i en kortversjon nedenfor.

(Tidligere) Plan for universitetsutdanning i

Skapende yrkesutøvelse

Helhetlig læring i et fremtidsperspektiv

30 studiepoeng

En utdanning for erfarne yrkesutøvere og personer i ledende stillinger som ønsker å arbeide videre med sin egen utvikling som menneske og yrkesutøver.

Universitetet i Bergen
Kungl Tekniska Högskolan, Stockholm
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim

Oktober 2002

Universitetet i Bergen

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Universitetsutdanning i

Skapende yrkesutøvelse

Helhetlig læring i et fremtidsperspektiv

Utdanning for fremtiden – teknologi på en humanistisk grunn

Utdanningen, eller faget Skapende yrkesutøvelse springer ut av et ønske om å skape noe nytt innen utdanningsvirksomhet som knytter sammen

- (a) menneskelig kreativitet og skaperevne,
- (b) humanistiske perspektiver på yrke og utdanning,
- (c) et pragmatisk syn på kunnskap og læring, og
- (d) mulighetene innen informasjonsteknologien.

Faget handler om å være yrkesutøver (profesjonsutøver) på en skapende måte, og hvordan informasjonsteknologi (IKT) og helhetlige læringsprosesser kan bidra til det. Fokus ligger på *utøvelse* – det å utøve et yrke, en profesjon, som en måte å være menneske på. Tilnærmingen er praktisk og tverrfaglig, og basert på både allmennmenneskelige, vitenskapelige og kunstneriske erkjennelsesmåter og uttrykksformer. Utdanningen svarer på et økende behov i samfunnet for personer som er i stand til å overskue helheter og arbeide kreativt i skjæringspunktet mellom ulike fag og yrker (profesjoner). Slike møter kan åpne for økt forståelse, og for uventede innspill og løsninger som ingen har tenkt på tidligere.

Utdanningen strekker seg over ett år og veksler mellom *nærarbeid* i intensive studiedeler (samlinger), og *fjernarbeid* i yrkesdeler (mellomperioder) via IKT. Denne vekslingen er nødvendig ut fra hensiktene og idégrunnlaget i faget. Faget representerer, i en viss forstand, morgendagens læringsmåter for praktisk, konkret yrkesutøvelse.

Utviklingen av faget er ledd i en vitenskapelig refleksjon omkring helhetlige læringsprosesser og utdanningstilbud for utvikling av slike. Faget representerer et forsøk på å utvikle nye praksisformer som basis for læring, og en ny erkjennelsesteoretisk grunnvoll for studier av kunnskap og læring som knytter sammen momentene (a) – (d) ovenfor. Spesielt er en opptatt av hvordan teknologien (d) kan bygges inn i en helhetlig sammenheng og bidra til menneskelig utvikling og vekst som en del av læringsprosessen. Læring gjennom praksis, refleksjon og samarbeid står sentralt. Eventuelt vil faget kunne bringe løsninger som kan være mønstergyldige også i andre sammenhenger innen utdanning og arbeidsliv.

Skapende yrkesutøvelse?

Faget bygger på en oppfatning om at mennesket – for å kunne trives og utvikle seg optimalt – må finne anvendelse for sine kreative ressurser. All yrkesutøvelse har skapende elementer. For å bli en god yrkesutøver må en kunne finne fram til disse. Gjennom å fokusere på muligheter og løsninger kan en utvikle både seg selv og yrket (profesjonen). Det handler om engasjement og skaperglede, om undring, om en åpen mental innstilling ("flyt"), om oppmerksomhet og vårhet – om omtanke for andre, kritisk holdning, initiativ for å utvikle kreative rom for seg selv og andre. Mental hvile er sentralt, hvordan kople ut, hente seg inn igjen? Det kan også være en skapende prosess. Her kan møter med kunst og kultur gi impulser og bidra til ens utvikling som menneske.

Hvem kan delta?

Utdanningen vender seg mot:

Erfarne yrkesutøvere og personer i ledende stillinger i offentlig og privat virksomhet (utdanning, opplæring, forskning og utvikling, helse, omsorg, forvaltning, næringsliv, organisasjoner – personer i frie, og tekniske og kunstneriske yrker. Det vil si personer som er *i jobb* eller driver egen virksomhet og har et visst selvstendig ansvar og et eget handlingsrom der – og som ønsker å utvikle sin egen yrkesutøvelse og stimulere til en bedre yrkesutøvelse hos andre.

Målgruppen er vid. En ønsker å utnytte det potensial som ligger i tverrfaglighet og mangfold i bakgrunn og interesser. Deltakerne er selv den viktigste ressursen. En god spredning i fag, yrker, alder og erfaring fremmer læringen, slik faget er lagt opp. En jevn fordeling av menn og kvinner er ønskelig.

Hensikter

Den overordnede hensikten med faget er å bistå deltakerne i deres utvikling som *skapende yrkesutøvere*. Det innebærer:

- ◆ Å bistå deltakerne i å utvikle sin kreativitet og skaperevne, både individuelt og kollektivt, slik at de blir styrket i sin evne til å beherske jobben sin i en ny og omskiftelig fremtid.
- ◆ Å gi trening i å være ekspert (representant for et fag/yrke) i en tverrfaglig sammensatt gruppe.
- ◆ Å gi trening i en reflektert bruk av menneskelige og teknologiske verktøy for kommunikasjon, samarbeid og læring – både i nærarbeid og fjernarbeid.
- ◆ Å bistå deltakerne i å *lære å lære* i jobben, samt i møter med mennesker, vitenskap, kunst og kultur, og i livet ellers.
- ◆ Å bidra til utvikling av *yrkesrelevante kompetanser* hos deltakerne – som totaliteten av allmenne og spesielle kompetanser innen den enkeltes fagfelt og yrke. Det inkluderer økt bevissthet om, og ferdighet i utvikling av kvalitet og etisk refleksjon, i jobben som i livet for øvrig.
- ◆ Å bidra til utvikling av overskudd i yrkesutøvelsen – både generelt og ved bruk av ny teknologi – slik at arbeidet *gir* energi, ikke bare forbruker energi.

Innen denne rammen blir deltakerne invitert til å reflektere over *sine* hensikter, sine mål, og hvordan de ønsker å anvende faget i sin egen utvikling videre.

Idégrunnlag – Helhetlig læring

Faget bygger på en oppfatning om at det en er eller gjør, som yrkesutøver, ”som fagperson”, alltid skjer innen rammen av det en er eller gjør som menneske. En persons fagkunnskap er en del av ens samlede kunnskap som menneske i verden. Denne kunnskapen er *personlig* – i den forstand at det er individet selv som utvikler den.

Dette fanges inn av begrepet *yrkesrelevante kompetanser*, som er totaliteten av *allmenne* (allmennmenneskelige) og *spesielle* (faglige) kompetanser. Kompetanser inkluderer kunnskap (artikulerbar og taus: påstandskunnskap, fortrolighetskunnskap, ferdighetskunnskap). Det handler om fagkunnskap, om menneskekunnskap, om ”ekspertkunnskap”, om kreativitet, om dømmekraft/skjønn, om mot til å eksperimentere, om holdninger, om ansvar og vilje, om utholdenhet, om å være menneske i samspill med andre. Yrkesrelevante kompetanser inkluderer også sosiale og moralske aspekter, og sider ved følelsesliv og personlighet som har betydning for utøvelsen av yrket.

Å utvikle seg som ”skapende yrkesutøver” er også å utvikle seg som person og som menneske. Denne prosessen pågår gjennom hele det yrkesaktive livet. Vil kaller det *helhetlig læring*: utvikling av yrkesrelevante kompetanser, en livslang læring som inkluderer hele mennesket, og hvor de faglige og menneskelige aspektene løper sammen i en helhet.

Læringen i faget skjer gjennom *praksis* og *refleksjon* over praksis, i et utforskende og kreativt læringsmiljø med utgangspunktet i erfaring, det en *ser* og *hører*, og *gjør*, individuelt og i samhandling med andre – fysisk og virtuelt. Teori og kunstneriske uttrykk drøftes innen denne grunnleggende praktiske rammen, ut fra spørsmålet /holdningen: ”Hva kan vi lære av dette?” Det handler om en læring som er personlig og faglig, praktisk og teoretisk, individuell og kollektiv. Informasjonsteknologien anvendes på en reflektert måte og blir her satt inn i en helhetlig sammenheng.

Proessorienterte og helhetsspråklige arbeidsmåter

Måtene faget legges opp og drives på er en del av budskapet; de er i seg selv et uttrykk for idégrunnlaget. Arbeidsformen er krevende og forutsetter aktiv deltakelse fra de som er med. Hovedvekten ligger på *strukturerte aktiviteter* i vekslende gruppekonstellasjoner, med utgangspunkt i deltakernes ressurser, det de *kan*, det undrende, det ”lekende” i mennesket. Tilnærmelsen er prosess- og gruppeorientert med vekt på praktisk utprøving. Alt har betydning i en læringssituasjon, miljøet, omgivelsene, estetikken, at det gis muligheter for sansemessige opplevelser som utgangspunkt for kreativitet og læring. Aktuelle temaer behandles både med utgangspunkt i deltakernes egne erfaringer og refleksjoner, og gjennom teori. Visse sentrale temaer utdypes gjennom forelesning.

Det anvendes både *verbalspråklige* og *helhetsspråklige* (estetiske, kroppslige) arbeidsmåter. Verbalspråklige aktiviteter er samtaler, forelesninger, skriving, drøfting av tekster, kunstverk og erfaringer, arbeid med dagbok, idéprotokoll og logg. Helhetsspråklige aktiviteter er ord, bilder, symboler, farge, form, tankekart, kroppsuttrykk, rollespill, improvisasjoner, musikk og bevegelse, komposisjon, hver for seg eller i kombinasjon med hverandre. Bruken av IKT og multimedia bygges inn i denne menneskelige og kroppslige helheten.

Utforming: Forhåndsdel – studiedeler og yrkesdeler – oppfølgingsdel

Faget omfatter en *forhåndsdel*, 4 *studiedeler* (intensive samlinger) á 3-4 dager og 3 *yrkesdeler* (mellomperioder) av 2-5 måneders varighet. Studiedelene organiseres delvis som internatopphold. Læringen i faget er i en vesentlig grad knyttet til dialektikken mellom studiedelene og yrkesdelene. Yrkesdelene er de ”mest yrkesrelevante” delene for læring, studiedelene bidrar med verktøy for læring i yrkesdelene. Det er en *oppfølgingsdel* (virtuell) ett år etter siste studiedel.

Studiedelene er mellommenneskelige *møteplasser* for utprøving, dialog og refleksjon. Her møtes deltakerne fysisk. I yrkesdelene arbeider de via IKT, med utprøving og refleksjon i tilknytning til egen yrkesutøvelse, og med ulike samarbeidsoppgaver/prosjekter. Deltakerne kan velge å møtes også i yrkesdelene, for eksempel følge hverandre i yrkessituasjonen for refleksjon og gjensidig veiledning. Overskriften på de ulike delene er følgende:

FJERNARBEID

Forhåndsdel:

Fokus: *Forberedelse, kontrakt
Fjernrelasjoner*

1. yrkesdel:

Fokus: *Refleksjon over egen yrkesutøvelse
Kunstbesøk - Kreativ samarbeidsoppgave I*

2. yrkesdel:

Fokus: *Refleksjon over egen og andres
yrkesutøvelse (essay) - Kunstbesøk*

3. yrkesdel:

Fokus: *Konsultasjon - Samarbeid
Kreativ samarbeidsoppgave II*

Oppfølgingsdel:

Fokus: *Tilbakeblikk og framblikk*

NÆRARBEID

1. studiedel:

Fokus: *Individet - Kunnskapens
artikulasjonsmodi - Helhetsspråk*

2. studiedel:

Fokus: *Skapende verktøy
Mennesket og teknologien*

3. studiedel:

Fokus: *Gruppe - Organisasjon
Relasjoner - Helhetlig læring*

4. studiedel:

Fokus: *Visjoner og muligheter
Skapende yrkesutøvelse*

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

IKT anvendes i alle deler av faget. Fjernarbeidet skjer overveiende via Internett. Det lages et eget nettsted (en ”*miniportal*”) for faget, som deltakerne kan gjøre seg kjent med allerede i forhåndsdel. Utformingen av nettstedet gjenspeiler idégrunnlaget i faget, både strukturelt og estetisk. Det opprettes møtesteder for deltakerne og staben, og for ulike grupper i faget (basisgrupper, veiledningsgrupper, lesesirkler).

Kommunikasjonen kan være virtuelt helhetsspråklig og multimedial (tekst, lyd, bilde, film/video). Utvalgte arbeider og sekvenser i studiedelene – som tegninger, tankekart, collager, utdrag av arbeidsøker, presentasjoner og forestillinger – fotograferes/filmes og legges ut på nettstedet for refleksjon og drøfting. Virtuelle møter og samarbeid over nett er en integrert del i faget. Vev-sider for deltakerne eller organisasjonen de arbeider i, kan anvendes aktivt i drøftinger av hverandres arbeidssituasjon, og som utgangspunkt for gjensidig veiledning. Faget vil til enhver tid være basert på noe av det beste innen interaktiv og helhetsspråklig programvare – ”best” her i betydningen funksjonelt, fleksibelt, effektivt, enkelt å lære – og enkelt å bruke.

Kreative samarbeidsoppgaver – Fjernarbeid

I løpet av utdanningen skal deltakerne, inndelt i tverrfaglige grupper på 3-5 i hver, utføre to *kreative samarbeidsoppgaver* (I og II), overveiende ved hjelp av IKT. Utformingen av oppgavene skal være tilpasset deltakernes bakgrunn, og appellere til deres kreativitet. Temaer for oppgavene kan være oppgitt eller valgfrie, men skal være noe som er relevant for deltakerne i deres utvikling og oppleves som meningsfullt å arbeide med. Det kan være et eksistensielt spørsmål, et samfunnsproblem, noe i våre omgivelser som det er behov for å gjøre noe med, noe en vil formidle, noe som er aktuelt for noen mennesker – eller for alle. Oppgaven starter som en åpen problemstilling og skal ende i et forsøk på svar, en utredning, en løsning, et konsept, eller et produkt. Det kan være å prosjektere eller utvikle et system, en prosess, et design, en tekst (utredning, rapport), en kunstnerisk utsmykning, en installasjon, en forestilling, en multimedia presentasjon e.l.

Samarbeidsoppgavene sikter mot utvikling av yrkesrelevante kompetanser knyttet til kreativitet og samarbeid i tverrfaglige team, samt bevisstgjøring av egne funksjoner og roller i grupper. Gjennom dette kan deltakerne få et utdypet perspektiv både på sin egen yrkesutøvelse, og på betydningen av integrerte løsninger. Det er muligheter for veiledning, både fra staben og de øvrige deltakerne. Det skal være en progresjon fra Oppgave I til II, både i omfang og presentasjonsmåte. Arbeidet med Oppgave I skjer i 1. yrkesdel og løsningene presenteres i 2. studiedel. Oppgave II utføres i 3. yrkesdel og presenteres i 4. studiedel.

Dokumentasjon: Milepæler – En lærende vurdering (eksamen)

Vurderingen er en art mappevurdering, med dokumentasjon fra nærmere spesifiserte *milepæler* som deltakerne skal passere underveis i løpet av studiet, både individuelt og i grupper. Ved disse milepælene skal deltakerne dokumentere at de har reflektert over, eller satt seg inn i visse temaer eller problemstillinger via faglitteratur og/eller kunstneriske uttrykk som er relevante for disse temaene. Dokumentasjonen (redovisningen) kan skje overveiende verbalspråklig eller overveiende helhetsspråklig, men skal ha innslag av begge deler.

Presentasjonen av Kreativ samarbeidsoppgave I og II er også slike milepæler. Dette er en anledning for deltakerne til å dokumentere at de har greid å integrere i arbeidet med oppgaven, det de har lest, eller opplevd av kunstneriske uttrykk – og at de kan relatere dette til seg selv og sine egne erfaringer som mennesker og yrkesutøvere.

Presentasjonen av Oppgave II skal skje både muntlig og skriftlig som en publikasjon for de øvrige deltakerne og for en jury (eksamenskommissjon), samt gjennom en *utstilling* eller en *forestilling* med vekt på helhetsspråklige (verbale, estetiske, kunstneriske) uttrykksformer. Siden kommunikasjon og formidling er en vesentlig side ved all skapende yrkesutøvelse, og dette også er et sentralt element i faget, er utstillingen (forestillingen) og presentasjonen av oppgaven offentlig, og åpen for publikum. Dokumentasjon av oppgaven legges ut på Internett. Denne ”lærende vurderingen” erstatter tradisjonell eksamen.

Vurderingsform: Godkjent/ikke godkjent. I tillegg til den offisielle karakterutskriften får deltakerne et eget kursbevis med tittelen og en omtale av Kreativ samarbeidsoppgave II.

Krav til deltakelse og utstyr

Deltakerne må være til stede i samtlige studiedeler og delta aktivt i arbeidet i alle yrkesdelene. De må ha tilgang til Internett og datautstyr med nærmere angitte spesifikasjoner og programvare. (Se fagets nettsted).

Innhold – Pensum

Innholdet er prinsipielt gitt i og med strukturen og arbeidsmåtene i faget og de temaer som aktualiseres der. Som en utdyping skal deltakerne lese et visst antall sider filosofisk, psykologisk og pedagogisk (andragogisk) litteratur, to romaner eller et antall noveller av tilsvarende omfang, to diktsamlinger, besøke og drøfte minst to teaterstykker/filmer, to konserter og to kunstutstillinger. Dette er nærmere spesifisert i den fullstendige versjonen av planen for faget.

Ansvarlige for faget – Et tverrfaglig norsk - svensk samarbeid

Utdanningen i skapende yrkesutøvelse er et tverrfaglig samarbeid mellom Universitetet i Bergen, Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm, og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitetet i Trondheim, i kontakt med organisasjoner og næringsliv i de to land. Ansvarlige personer (ledergruppe, referansegruppe) er nevnt i den fullstendige versjonen av planen – og på nettstedet for faget.

Informasjon – Nettsted

Nærmere informasjon finnes på studiets nettsted

www.skapende.no

Litteratur:

Utdanningen er en videreføring og realisering av ideer beskrevet i blant annet:

- Arild Gulbrandsen & Jan Forslin (red.): *Helhetlig læring*, Tano Aschehoug, Oslo, 1997.
Arild Gulbrandsen (red.): *Forundringskonferanse om helhetlig læring*. (Proceedings), PLF-rapport nr. 1-99, Program for læringsforskning, Universitetet i Bergen, 1999. (med bidrag av bl.a. Jan Forslin og Bjørn Sortland)
Kjell S. Johannessen: *Praxis och tyst kunnskap*, Dialoger, Stockholm, 1999a.
Kjell S. Johannessen: *Noen aspekter ved taus kunnskap*, PLF-rapport nr. 3-99, Program for læringsforskning, Universitetet i Bergen, 1999b.
Bjørn Sortland & Arild Gulbrandsen: "Archimedes' Prøvelse", i boken *Helhetlig læring*.
Bjørn Sortland: *The Ordeal of Archimedes*, Proceedings of the International Conference on Engineering Education, ICEE '97, Chicago, August 1997.
Bjørn Sortland: *Experts-in-Team - Multidisciplinary project*, Proceedings of the International Conference on Engineering Education, ICEE '2001, Oslo, August 2001.

Utdanningen gjenspeiler også de grunnleggende idéene i bøkene:

- Edvin Schei og Arild Gulbrandsen (red.): *Forstår du, doktor? Mot en humanistisk legeutdanning*. Tano Aschehoug, Oslo, 2000.
Bo Göranson: *Det praktiska intellektet*. Carlssons Förlag, Stockholm, 1990.
Bo Göranson: *Spelregler. Om grensöverskridande*. Dialoger, Stockholm, 2001.
Jan Forslin & E. Fredholm: *Att reflektera över praktiken. Om organisatorisk lärande inom Volvo*. Arbetslivsinstitutet, Stockholm, 1995.

Universitetsutdanning i Skapende yrkesutøvelse, 30 studiepoeng, er godkjent av Universitetet i Bergen, ved Det psykologiske fakultet, i september 2001.